

njih ni jezikovno-oblikovnih mojstrov, ki bi jasno idejo, tezo, misel v jezikovnem oblikovanju dvignila nad konvencionalno šablono izrekanja tez o življenju in svetu.

Slanova usmerjenost v rustikalnost se izogiba osebnoizpovednim problemom, bivanjskim stiskam, ljubezenskim izpovedim . . . , ti motivi se zraščajo v folklorno tematiko zbirke na način soustvarjalcev celote. Slanova poezija ohranja komunikativnost, odprtost, čustven odnos do sveta, tako da bo zadovoljila predvsem tiste bralce, ki delu moderne slovenske lirike z jezikovno oblikovnim eksperimentiranjem in iskanjem novih izraznih možnosti niso naklonjeni. Babičina skrinja s svojim motivnim in oblikovnim izrazom ne more vplivati na razvoj slovenske lirike, ker se že sama vključuje ob njen evolutivno-inovacijski tok, gre mimo njega in za njim.

TOMAŽ KRALJ, SONČNI POLŽ, POLŽ SONCA

Tretja Kraljeva zbirka Sončni polž, polž sonca* se v izrazitem poizkusu konstituiranja lastne poetike odmika od tradicionalne slovenske osebnoizpovedne lirike, prav tako pa tudi od vplivov mlajše slovenske tvornosti, npr. poezije Tomaža Šalamuna. Nova Kraljeva zbirka išče vire svoje inspiracije v prejšnjih dveh zbirkah, jih potemtakem nadaljuje, dopolnjuje, črpa motive iz pravljicnih, kozmičnih tem, pri čemer se v avtorjevi poetiki pojavljajo povsem specifične sintagme, metafore, simboli. Kraljeva poetika pristaja na izrabo in uporabo mitskega, metaforičnega jezika, v formalni podobi gradi cikle daljših tekstovnih faktur, kot jih

(Tomaž Kralj, Sončni polž, polž sonca. Založba Obzorja Maribor 1974, opremila Vilja Kralj, str. 53)

deloma poznamo iz druge zbirke Drob vesolja, v zodiaku.

Avtorjevo pojasnilo na platnicah zbirke: dialog dobrih čarovnikov z ljudmi, zemljani, razkriva vizijo nastanka dneva iz večne teme, noči, nastanka sonca s pomočjo sončnega polža in kolektivne moči, naporov množice. Ko akcija uspe, ko se je sončni polž z rogom dotaknil majhnega nebesnega telesa, sonca, je funkcija dobrih čarovnikov izčrpana, opravljena. Ali je njihov umik, prepustitev sveta človeku, uvod v zbirko, pojasnilo, komentar?

Formalno je zbirka razdeljena na šest ciklov: Prolog in vsa prva dejanja marmornatih jezdecev, Vrata so stena in misel luči, Sončni polž, polž sonca, Le luč, le tipke ljubezni, Večkrat se vrneš, žametni sin in Sidro je s čakrami reka, z mavrico Troja, vendar bi med njima zaman iskali vsebinske, idejne povezave, prej jih veže podobna formalna struktura, ob nji pa enotna pravljico-mistična vizija sveta, planeta. Kraljev svet, Zemlja komunicira s kozmosom, ozvezdjem, priznava svojo neznatnost v viziji neslutnih dimenzij Galaksije. Kraljev svet je mistično kaotičen: v nehierarhizirani pojavnosti se zgodovinski emblemi združujejo z mističnimi simboli, zgodovinskimi osebnostmi, literarnimi liki, mitičnimi kraji, svetopisemskimi podobami in liki, okultističnimi podobami, astrološkimi oznakami, božanstvi, verskimi rituali, podobami predzgodovinskega človeka in v asociativni povezavi sestavljajo specifični katalog pojavov planetarne zgodovine. Kraljevi emblemi, s katerimi gradi nadosebno, nadizpovedno, nadvsebinsko, nadplanetarno vizijo sveta, aktivirajo bralčevo spoznavno-vedensko skušnjo, luščijo v njegovi domišljiji predstavne zmožnosti, iz katere so hote izločene podobe t. i. političnega, civiliziranega, etabliranega sveta. Kraljev ubesedeni svet je onkraj civilizacije, v njem se sicer pojavljajo zgodovinske osebnosti, kot npr. Kopernik, Darwin,

Shakespeare, vendar nimajo ohranjene zgodovinske funkcije, avtor se sleherni hierarhizaciji zavestno odpoveduje, je samo opazovalec, katalogizator. Iz opazovalnega stališča, ki je nadplanetarno, se svet ne ponuja v svoji vizualni perspektivi, saj avtorju ni do tega, da bi nam sporočal vizijo atlasa, površine sveta; opazovalno stališče vključuje obsežno vedenje o opazovanem svetu in pomeni v tem smislu neke vrste medplanetarno perspektivo boga-vidca preteklo-sedanje-prihodnje perspektive Galaksije.

Kraljeva poezija v Sončnem polžu, polžu sonca je za slovenske literarne razmere eksotična in kot taka privlačna. Oddaljuje se od literarne tradicije in kar je še važneje: ni obremenjena s tradicijo. Ne obremenjujeta je niti ludistični niti letristični smeri v sodobni pesniški tvornosti mlade generacije: gradi si lastno poetiko v odkrivanju skrivnostnih dimenzij sveta med diahronijo in sinhronijo. Zato je v njej vrsta neologizmov, astroloških in mitoloških oznak in imen, ki pa v okviru celote zgubljajo izvorno pomensko plast, tako da bi za označujočim ne smeli iskati ustrezno označeno: Tomaž Kralj tega ne zahteva, niti ne pričakuje.

Kraljev pesniški svet je pravljica, ki z izrabo zgodovinskih simbolov aktivira našo skušnjo, ne da bi s tem aktiviranjem dal svojemu sporočilu ideološki, tezni karakter. Bralec se ne more odločiti za Kraljevo parodijo sveta, ali proti njej, ker jo kot parodijo lahko sprejme le tedaj, če komunicira z zbirko kot ideološko obremenjen bralec, tej možnosti pa se hoče avtor izogniti. V kraljevi zbirki ni jasno opaznega lirskega subjekta, izpovedovalca idej in tez, subjekt je tekst sam, zato je izraba metaforičnega jezika tako izrazita, problem verzne gradnje, strukture tekstov pa prepuščen sproščeni, svobodni gradnji kitic in njih povezavi v celoto ciklov.

Kraljeva tretja zbirka Sončni polž, polž sonca nadaljuje že znana avtorjeva prizadevanja v oblikovanju svoje, specifične poetike v sodobni poeziji mlade generacije. To dosega z izrabo številnih simbolov planeta, vzpostavljanjem nadplanetarne, kozmične perspektive in vizije sveta in zanikanjem planetarne metafizike. Z zanikanjem t. i. osebne problematike, osebnoizpovednosti tekstov pristaja na mitski, metaforični jezik in ponuja bralec premislek o medplanetarnih, nadčasoprostornih komunikacijah, ne da bi za le-te potrebovali antropocentrični svet, človeka za pričo: edina priča so dimenzije same.

ELA PEROCI, KO ŽIVIM

Predvsem mladinska pisateljica Ela Peroci se je s prvo pesniško zbirko »za odrasle« pojavila skoraj pred desetimi leti. Pesmi v prozi, Rišem dan, so razporejene v štiri cikle: Modri mozaik, Rišem dan, Povej mi in Mrak. V prvem ciklu, Modri mozaik, prvoosebni ubesedeni lirski subjekt ženskega spola, kar govori v prid identifikacije avtorice in lirskega subjekta, v impresionističnem stilu išče način intimne medčloveške komunikacije, ljubezenskih vezi, vezi med starši in otroki, prijatelji, komerkoli, kajti ena izmed osrednjih avtoričinih prepričanj je, da »človek ne more živeti sam.« Osrednji motiv prvega cikla je ljubezenski; ljubezen je temeljna eksistencialna poezija Ele Peroci, naj gre za ljubezen med moškim in žensko, ljubezen do otrok, materinstvo ali prijateljstvo. Razkriva se v impresivnih, monologih in dialogih, v deklarativnem, pripovednem stilu, zaradi česar niti ne moremo govoriti o pravi poeziji, prej o pripovednih refleksijah.

V drugem ciklu Rišem dan, ki daje zbirki naslov, se impresionistični izraz še stopnjuje, spremenila pa se je motiva, iz ljubezenske je prešla v življenj-